

УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Визначено економічну категорію конкурентоспроможності як параметр управління стратегією розвитку підприємства в умовах ринкового механізму. Розраховано потенціал економічного розвитку на прикладі підприємств державних лісових господарств та обґрунтовано відповідну систему взаємозв'язку стратегічних завдань господарсько-фінансової діяльності.

Економічна категорія конкурентоспроможності є відображенням теорії конкуренції, що охоплює аспекти визначення можливостей окремого суб'єкта господарювання у використанні економічних переваг, зокрема фінансово-господарських. Вивчення конкурентоспроможності передбачає, зокрема аналітичне оцінювання її параметрів в умовах ринкового механізму, підходи до якої відображено у роботі.

У ринковому середовищі, на формування якого були спрямовані всі заходи вітчизняної економічної політики останніх років, справжню цінність для підприємства має лише прогрес порівняно з конкурентами, а не з минулими досягненнями. Саме такий випереджувальний розвиток має забезпечити підприємству стабільність отримання доходів в довготерміновій перспективі, утримання та розширення своєї ринкової частки.

Теорія конкуренції не є новою в науковій економічній думці. Її засновник Адам Сміт ще в 1776 р. сформулював поняття конкуренції як певного виду суперництва, що впливає на зміну цін; її головний принцип "невидимої руки"; розробив механізм конкуренції, який об'єктивно врівноважує галузеву норму прибутку; визначив основні умови ефективної конкуренції.

Певний внесок у розвиток теорії конкуренції здійснили такі вчені, як Д. Рікардо, М. Портер, К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю, А.П. Градов, Г.Л. Азоєв, Р.А. Фатхутдінов, Д.Ю. Юданов та ін.

В економічній роботі важливо визначити показники та параметри оцінювання складових елементів категорії конкурентоспроможності з метою подальшого використання для обґрунтування стратегічних завдань розвитку підприємства. Конкурентоспроможність оцінюють зазвичай за окремими елементами економічного потенціалу, зокрема трудового капіталу, матеріального потоку, фінансових ресурсів підприємства.

У закордонних фахівців є спеціальні індикатори та методи визначення цінової конкурентоспроможності за певний період. Визначення цінової конкурентоспроможності на внутрішньому національному ринку, зазвичай, здійснюють шляхом порівняння цін внутрішнього ринку і цін імпортованих товарів, або світових цін. На зарубіжному ринку зіставляють три показники: витрати виробництва в національній валюті; обмінні курси валют; величину прибутків (різниця між продажною ціною на ринку і витратами виробництва) [2, с. 178].

Економічне оцінювання конкурентоспроможності доцільно здійснювати відповідно до інформації структури економічного потенціалу та динамічної моделі її розвитку, що відображає внутрішньовиробничий підхід економічної діагностики. Більш удосконаленим засобом оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства є метод балів. Даний метод базується на визначенні кількісного значення інтегрального рейтингового показника конкурентоспроможності окремого підприємства або у графічному визначенні його конкурентної позиції у матриці конкурентоспроможності за певними параметрами.

Об'єктом дослідження обрано Золочівське, Буське та Бродівське державні лісові господарства. Усі три підприємства є досить однотипними та виступають безпосередніми конкурентами на ринку лісопродукції. У роботі використано фінансову звітність підприємств за 2009 р.

Основними завданнями роботи є:

- розрахувати чотири групи коефіцієнтів, по два коефіцієнти у кожній групі. Кожен коефіцієнт буде використовуватись як показник у формуванні матриці;
- скласти матрицю конкурентоспроможності підприємств;
- обчислюємо інтегральний показник конкурентоспроможності потенціалу підприємства;
- на основі отриманих результатів здійснюємо аналіз потенціалу підприємства за чотирма напрямками.

Інформаційне забезпечення розрахунків відображено в табл. 1.

Табл. 1. Вихідні дані щодо роботи Держлісгоспів за 2009 р.

Назва показника	Золочівський ДЛГ	Бродівський ДЛГ	Буський ДЛГ
Виручка від реалізації тис. грн	6826,50	4030,90	5912,90
Товарні запаси, тис. грн	470,60	452,90	255,30
Чисельність сер облікова, чол.	370	327	347
ФОП, тис. грн	1910,6	1641,2	1717,0
Вартість продукції в цінах вищого сорту, тис. грн	1120067,2	1363050,0	538530,4
Товарна продукція, тис. грн	4940,7	3329,2	5242,4
Сума матеріальних витрат, тис. грн	315,2	2070,1	2066,9
Чистий прибуток, тис. грн	71,50	105,8	20,0
Власний капітал, тис. тис	1415,2	1355,5	1196,1
Актив балансу, тис. грн	2282,5	1531,9	2673,9
Основні засоби, тис. грн	1570,0	920,8	2197,1
Вартість продукції в цінах відповідних сортів, тис. грн	250714,5	309317,0	101706,6

Алгоритм розв'язку завдання характеризується показниками, що відображають ефективність використання окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства в умовах конкурентного ринкового середовища, зокрема, маркетингового, виробничого, трудового потенціалу. Моделі розрахунку відображають функціональні особливості підприємств (виробництво чи реалізація), ступінь концентрації капіталу, нагромадження запасів готової продукції, фінансовий стан та платоспроможність підприємства.:

Табл. 2. Маркетинговий потенціал

Держлісгосп	Виторг від реалізації, тис. грн	Товарні запаси, тис. грн.	Вартість продукції в цінах відпо-відних сортів, тис. грн	Вартість продукції в цінах вищого сорту, тис. грн	Коефі-цієнт обіговості товарних запасів	Коефі-цієнт сортності
Золочівський	6826,50	470,60	250714,5	1120067,2	14,5	0,22
Бродівський	4030,90	452,90	309317,0	1363050,0	8,9	0,23
Буський	5912,90	255,30	101706,6	538530,4	23,2	0,19

Табл. 3. Виробничий потенціал

Держлісгосп	Чистий прибуток, тис. грн	Основні засоби, тис. грн	Частина матеріальних витрат на за-готівлю лісопродукції, тис. грн.	Товарна продукція, тис. грн.	Фондорента-бельність $\left(\frac{П}{ОЗ} \times 100 \right)$, %	Матері-аловід-дача, грн.
Золочівський	71,50	1570,0	315,2	4940,7	4,5	15,67
Бродівський	105,8	920,8	270,1	3329,2	11,5	12,32
Буський	20,0	2197,1	308,0	5242,4	0,9	17,02

Табл. 4. Фінансовий потенціал

Держлісгосп	Чистий прибуток, тис. грн	Власний капітал, тис. грн	Дохід від реалізації продукції, тис. грн	Активи балансу, тис. грн	Рентабель-ність влас-ного капіталу, %	Фондовід-дача акти-вів, грн
Золочівський	71,5	1415,2	7167,5	2282,5	5,0	3,14
Бродівський	105,8	1355,5	4613,9	1531,9	7,8	3,01
Буський	20,0	1196,1	6877,8	2673,9	1,7	2,57

Табл. 5. Кадровий потенціал

Держлісгосп	Виторг від реалізації, тис. грн	Чисельність працівників середньооблікова, чол.	ФОП, тис. грн	Річний виробіток на 1 робіт-ника, грн	ФОП 1-го працівника
Золочівський	6826,50	370	1910,6	18,45	5,16
Бродівський	4030,90	327	1641,2	12,33	5,01
Буський	5912,90	347	1717,0	17,04	4,95

Складаємо матрицю показників конкурентоспроможності підприємства, де є згруповані в коефіцієнтній формі показники роботи підприємств за чотирма групами. Експертним шляхом визначаємо вагу кожної групи показників.

Розрахунки у табл. 7 здійснювали у такій послідовності:

- 1) спочатку переносили дані коефіцієнтів з табл. 6;
- 2) виділяли найкраще значення показника (К максимальне), і присвоювали йому 10 балів.

Результати роботи показали, що лідером серед трьох лісгоспів є Золочівський ДЛГ. Це підприємство найбільш рівномірно розвиває усі чотири напрями своєї роботи. Частково є потенціал щодо розвитку маркетингової діяльності, забезпечення фінансів, зокрема варто звернути увагу на збільшення фондів віддачі активів.

Табл. 6. Показники потенціалу Держлісгоспів за 2009 р.

Значення показника	Золочівський ДЛГ	Бродівський ДЛГ	Буський ДЛГ	Вага по- казника
Маркетинговий потенціал				
Коефіцієнт оборотності товарних запасів	14,5	8,9	23,2	0,1
Коефіцієнт сортності	0,22	0,23	0,19	0,1
Виробничий потенціал				
Рентабельність основних фондів	4,5	11,5	0,9	0,3
Матеріаловіддача	15,67	12,32	17,02	0,3
Фінансовий потенціал				
Рентабельність власного капіталу	5,0	7,8	1,7	0,2
Фондовіддача активів	3,14	3,01	2,57	0,2
Кадровий потенціал				
Продуктивність праці працівників	18,45	12,33	17,04	0,4
Фонд оплати праці одного працівника	5,16	5,01	4,95	0,4

Аутсайдером у цій групі є Буський ДЛГ, показники роботи якого, є абсолютно неконкурентоспроможними у цій галузі виробництва. Для цього підприємства недостатньо переглядати окремі елементи його роботи. На наш погляд, необхідно розробляти нову стратегію функціонування підприємства на довготермінову перспективу.

Вадою відображеної моделі оцінювання конкурентоспроможності є неврахування не використаного ефекту економічного потенціалу, зокрема росту фінансових результатів під впливом зниження собівартості виробленої продукції, її матеріаломісткості, підвищення продуктивності праці в основному виробництві, більш ефективному використанні виробничих площ та потужностей.

На наш погляд, моделі оцінки конкурентоспроможності не враховують соціальних параметрів розвитку підприємства, зокрема, рівня витрат на оплату праці, зайнятості, розвитку соціальної інфраструктури.

Література

1. Белоус О.П. Менеджмент: конкурентоспособность и эффективность / О.П. Белоус, Е.Г. Панченко. – К. : Вид-во "Знание Украины", 1992. – 40 с.
2. Істірян Г.П. Конкурентоздатність: методика вимірювання та оцінки / Г.П. Істірян // Легка промисловість. – 2004. – № 4. – С. 12-14.
3. Швець В.Я. Об управлении конкурентоспособностью продукции на предприятии / В.Я. Швець. – Львів : Вид-во "Новий Світ". – 1990. – 145 с.

Качмарик Я.Д., Райтер Н.М. Управление и экономическая оценка конкурентоспособности предприятия в условиях рыночного механизма

Определена экономическая категория конкурентоспособности как параметр управления стратегией развития предприятия в условиях рыночного механизма. Рассчитан потенциал экономического развития на примере предприятий государственных лесных хозяйств и обоснована соответствующая система взаимосвязи стратегических задач хозяйственно-финансовой деятельности.

Kachmaryk Ya.D., Rayter N.M. Management and economic evaluation of enterprise competitiveness in the conditions of market mechanism

Certainly economic category of competitiveness as parameter of management of development of enterprise strategy in the conditions of market mechanism. Potential of eco-

conomic development is expected on the example of enterprises of state forestries and substantiate the proper system of intercommunication of strategic tasks of economic-financial activity.

УДК 336.71

Аспір. Ю.А. Кашипрук – Львівська КА

БАНКІВСЬКА ІНФРАСТРУКТУРА: СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Розкрито сутність категорії "банківська інфраструктура", доповнено сутність "банківської інфраструктури" через її функції. Визначено основні елементи інфраструктури банківської системи та охарактеризовано тенденції їх розвитку у перехідній економіці України. Встановлено, що особливо помітних успіхів у розвитку банківської інфраструктури в Україні досягнуто завдяки створенню дочірніх банківських компаній і фінансових супермаркетів, формуванню системи міжбанківських розрахунків, системи дистанційного обслуговування клієнтів та системи управління кадрами.

Ключові слова: банківська інфраструктура, функції банківської інфраструктури, елементи інфраструктури банківської системи, дочірні компанії банків, фінансові супермаркети, автоматизовані банківські системи, система міжбанківських розрахунків, система дистанційного обслуговування клієнтів, система управління кадровою політикою банку.

Постановка проблеми. У процесі становлення ринкової економіки в Україні змінюються і розвиваються нові підходи щодо принципів функціонування банківської системи. У ній відбуваються докорінні зміни, з'являються нові інститути, роль яких помітно зростає. Тому сьогодні важливо розробити дієву методологічну основу організації банківської діяльності, важливе місце у якій належить банківській інфраструктурі.

Проблемі регулювання банківської діяльності, грошового обігу та кредиту у перехідній економіці приділяють увагу такі вітчизняні і російські учені, як О. Береславська, О. Василик, А. Гальчинський, А. Даниленко, О. Дзюблюк, В. Колеснікова, В. Кисельов, І. Лютий, А. Мороз, М. Пуховкіна, М. Савлук, В. Ющенко, М. Ямпольський та ін. Однак питання розвитку банківської інфраструктури залишається не дослідженим та потребує подальшого опрацювання.

Методика досліджень. Метою роботи є визначення суті, функцій та основних елементів банківської інфраструктури та їхня характеристика.

Результати дослідження. Банківська система ринкового типу охоплює мережу організацій, інститутів, підприємств та служб, які забезпечують нормальну діяльність кредитних установ, сприяючи функціонуванню складного механізму взаємозв'язків банків з іншими суб'єктами економічних відносин, що діють у різних секторах народного господарства. Сукупно вони є інфраструктурою банківської системи. Основними її елементами є: дочірні компанії банків, фінансові супермаркети, автоматизовані банківські системи, система міжбанківських розрахунків, система дистанційного обслуговування клієнтів, система управління кадровою політикою банку (рис.). Оскільки жодна підсистема банківської інфраструктури не функціонує ізольовано одна від одної, її зміст не можна зводити лише до інституційних елементів. Потрібно також виділити її інформаційний, законодавчий та соціокультурний елементи.